

Polityczne kalkulacje stojące za ukraińską operacją w Rosji

Maria Piechowska, Daniel Szeligowski

Rozpoczęta na początku sierpnia br. operacja ukraińskich sił zbrojnych na terytorium Rosji ma, oprócz wymiaru militarnego, istotne znaczenie polityczne i psychologiczne. Przywraca zainteresowanie międzynarodowej opinii publicznej rosyjską inwazją na Ukrainę i tworzy presję na zagranicznych partnerów w sprawie dostaw broni dla tego państwa. Utrzymanie w dłuższym okresie kontroli nad częścią rosyjskiego terytorium może też umocnić ukraińską pozycję negocjacyjną w ewentualnych rozmowach na temat zakończenia wojny.

Znaczenie dla sytuacji wewnętrznej na Ukrainie. Prowadzone jak dotąd z sukcesem [działania ukraińskiej armii na terytorium Rosji](#) mają istotne znaczenie psychologiczne, podnoszą bowiem słabnące morale ukraińskiego społeczeństwa. Choć mobilizacja społeczna wciąż pozostaje wysoka, a zdecydowana większość Ukraińców – 80% według badań Centrum Razumkova – wierzy w zwycięstwo nad Rosją, to jednocześnie w społeczeństwie objawia się [coraz większe zmęczenie wojną](#). Stopniowo wyczerpuje się pula osób chętnych do dobrowolnej służby wojskowej, rośnie natomiast liczba mężczyzn w wieku mobilizacyjnym (25–60 lat), którzy próbują unikać powołania do wojska. Kolejne zmasowane rosyjskie ataki na ukraińską infrastrukturę energetyczną pociągają za sobą coraz częstsze wyłączenia prądu. W pierwszej połowie br. większość ukraińskich elektrociepłowni oraz prawie połowa elektrowni wodnych została zniszczona lub uszkodzona, co stawia pod znakiem zapytania kondycję sektora energetycznego podczas nadchodzącego sezonu zimowego. Przedłużająca się wojna stanowi ponadto duże obciążenie finansowe dla państwa i społeczeństwa, zwłaszcza w związku z niepewnością co do uzyskania pomocy od partnerów zagranicznych w przyszłości.

Powodzenie ukraińskich działań na terytorium Rosji umacnia ponownie pozycję prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskiego. W ostatnich miesiącach systematycznie spadał odsetek Ukraińców, którzy deklarowali zaufanie do prezydenta – z 77% w grudniu 2023 r. do ok. 50% przed rozpoczęciem operacji na początku sierpnia. Sukces w postaci zajęcia części

rosyjskiego terytorium i sprawność, z jaką siły ukraińskie przeprowadziły tę operację, pozwalają przy tym prezydentowi odsunąć krytykę, z którą mierzył się od momentu mało popularnej w społeczeństwie decyzji o zmianie w lutym br. głównodowodzącego siłami zbrojnymi, kiedy to gen. Wałerija Załużnego zastąpił gen. Ołeksandr Syrski.

Wpływ na potencjalne rozmowy pokojowe. Zajęcie części rosyjskiego terytorium (obecnie ok. 100 niewielkich miejscowości) nie daje Ukrainie przewagi w wojnie ani nie stanowi celu militarnego samego w sobie. Uderza jednak w publiczny wizerunek Władimira Putina jako przywódcy zdolnego zapewnić Rosji bezpieczeństwo. Przeniesienie działań wojennych na teren Rosji, a w konsekwencji ewakuacja rosyjskiej ludności z terenów przygranicznych (dotychczas ok. 120 tys. osób) i pojmanie przez ukraińską armię kilkuset rosyjskich jeńców, w tym wielu poborowych, tworzy ponadto nowy problem polityczny dla rosyjskiego reżimu. Ukraina liczy, że uda się jej w ten sposób zakwestionować legitymizację Putina wśród rosyjskiej elity władzy, co przełożyłoby się na osłabienie rosyjskiej pozycji w kontekście ewentualnych rozmów pokojowych.

Podjęmowane do tej pory przez społeczność międzynarodową inicjatywy pokojowe nie przyniosły efektów. Bez większego sukcesu zakończył się również zorganizowany z inicjatywy Ukrainy [szczyt pokojowy w Szwajcarii](#). Głównym czynnikiem determinującym koniec wojny pozostaje wciąż sytuacja militarna na froncie, gdzie to wojska rosyjskie mają większą

inicjatywę. Wbrew publicznym [deklaracjom o gotowości do negocjacji z Ukrainą](#) Rosja nie wykazuje jak dotychczas woli ustępstw, licząc na załamanie się ukraińskiej obrony. Choć władze ukraińskie konsekwentnie stoją na stanowisku, że wojna powinna zakończyć się odzyskaniem przez Ukrainę pełnej integralności terytorialnej, to w ostatnich miesiącach widoczna jest zmiana retoryki politycznej w kraju. Coraz częściej podkreśla się, że celem jest osiągnięcie „sprawiedliwego pokoju” i zachowanie suwerenności państwa. Wskazuje to na rosnącą gotowość strony ukraińskiej do potencjalnego, nawet jeśli tymczasowego zawieszenia broni, i odłożenia w czasie dążeń do odzyskania całości terytoriów okupowanych przez Rosję.

Stanowisko partnerów zagranicznych. Nieudana ofensywa armii ukraińskiej latem ub.r. i od tamtego czasu brak jej istotnych sukcesów na froncie [zachwiały wśród partnerów zagranicznych Ukrainy wiarę w jej zwycięstwo](#) i skutkowały stopniowym spadkiem poparcia społecznego dla dalszego jej wspierania – odsetek osób popierających kontynuację pomocy spadł w państwach NATO z 69% w 2023 r. do 63% w 2024 r. W tym kontekście skuteczny, ale i spektakularny atak na terytorium Rosji przyniósł ukraińskim władzom znaczący sukces wizerunkowy i pozwolił im ponownie, przynajmniej tymczasowo, przejąć inicjatywę w sferze informacyjnej. Z sondażu przeprowadzonego przez „The Economist” i firmę YouGov już po rozpoczęciu przez siły ukraińskie operacji na terytorium Rosji wynika, że po raz pierwszy od końca 2023 r. amerykańscy respondenci są skłonni wskazywać Ukrainę jako stronę aktualnie wygrywającą wojnę. Ukraina liczy, że przełamanie częstej w debacie publicznej retoryki o „zmęczeniu wojną” da nowy impuls do zwiększenia przez partnerów zagranicznych pomocy militarnej dla Ukrainy. Krytycy pomocy mogą natomiast próbować przedstawiać ukraińską operację jako bezzasadne działanie ofensywne, skutkujące niepotrzebnymi stratami otrzymanego od partnerów sprzętu wojskowego, zwłaszcza gdyby ukraińska armia ostatecznie wycofała się z terytorium Rosji.

Wejście ukraińskich wojsk na rosyjskie terytorium jest jednocześnie elementem ukraińskiej polityki tworzenia faktów dokonanych. Władze Ukrainy chcą w ten sposób dowieść, że obawy zachodnich partnerów, przede wszystkim Stanów Zjednoczonych, o eskalację ze strony Rosji i wynikający z tego brak ich zgody na użycie przez Ukrainę zagranicznej broni do rażenia celów położonych w głębi Rosji były nieuzasadnione. Ukraina podkreśla, że brak tej zgody, uniemożliwiający jej zaatakowanie rosyjskich lotnisk, na których stacjonują samoloty wykorzystywane do ataków raketowych na ukraińskie miasta, zmusił ją do podjęcia działań ofensywnych na terytorium Rosji celem zapewnienia własnego bezpieczeństwa. Ma to na celu faktyczne wymuszenie na zachodnich partnerach zgody na wykorzystywanie przez Ukrainę zagranicznej broni dalekiego

zasięgu do rażenia rosyjskich obiektów wojskowych zlokalizowanych w głębi rosyjskiego terytorium – obecnie możliwość użycia tej broni jest ograniczona do terenów przygranicznych.

Wnioski i perspektywy. Dokładny cel ukraińskiej operacji na terytorium Rosji nie jest jak na razie znany. Ukraińskie władze [mogły kierować się kalkulacją wojskową](#), uprzedzając potencjalny atak sił rosyjskich na Charków i Sumy oraz chcąc skłonić Rosję do przemieszczenia części wojsk z frontu ukraińskiego do obrony własnego terytorium. Prawdopodobnie jednak kierowały się też doraźną kalkulacją polityczną, licząc na sukces wizerunkowy i przełamanie coraz bardziej pasywnej postawy partnerów zagranicznych. Jak dotąd ukraińskie działania na terenie Rosji w niewielkim stopniu zahamowały postępy rosyjskich wojsk na wschodzie Ukrainy ani nie skłoniły rosyjskich władz do [zrewidowania celów wojennych](#). Niemniej po raz pierwszy od dłuższego czasu Ukrainie udało się przełamać impas w działaniach własnej armii, co wzmacnia ukraińskie morale po nieudanej ofensywie z lata ub.r. oraz tworzy presję na zachodnich partnerów w kwestii zwiększenia i przyspieszenia dostaw broni dla Ukrainy.

Ukraińskie władze coraz wyraźniej sygnalizują gotowość do rozmów pokojowych i z myślą o nich budują międzynarodową koalicję państw popierających ukraińską wizję zakończenia wojny. Dotychczas jednak miały znikome możliwości wymuszenia na Rosji ustępstw. W tym kontekście przeniesienie działań wojennych na teren Rosji i potencjalnie wynikające z tego trwałe utrzymanie kontroli nad częścią rosyjskiego terytorium wzmocniłoby pozycję Ukrainy w [ewentualnych rozmowach z Rosją](#), przede wszystkim komplikując rosyjskie zamiary zamrożenia działań zbrojnych wzdłuż aktualnej linii frontu. Zdobyte terytorialne mogłyby ponadto umożliwić stronie ukraińskiej ewentualną wymianę z Rosją kontroli nad terytoriami przygranicznymi, obejmującą wycofanie wojsk ukraińskich z obwodu kurskiego w zamian za wycofanie sił rosyjskich z części zajętego terytorium Ukrainy (np. obwodu charkowskiego), celem przynajmniej częściowej stabilizacji sytuacji na froncie.

W odpowiedzi na ukraińskie działania należy spodziewać się zwiększenia rosyjskiej presji na społeczeństwo i władze Ukrainy, w tym kolejnych zmasowanych ataków na ukraińską infrastrukturę krytyczną i obiekty cywilne czy prowokacji wokół Zaporoskiej Elektrowni Jądrowej. Równolegle Rosja będzie próbowała obwiniać Ukrainę o rzekome akty terroryzmu na terenie Rosji i przekonywać, że ukraińska operacja stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa jądrowego ze względu na jej bliskość do Kurskiej Elektrowni Jądrowej. Jeśli siły ukraińskie zdołają utrzymać swoje pozycje w rejonie kurskim, Rosja może ponadto wzmocnić [retorykę zastraszania nuklearnego](#) wobec Ukrainy i jej partnerów.